

בין המצרים

"כל דור שלא

נבנה בימיו

כאילו נחרב בימיו"

בין המצרים

שכבת גיל מומלצת: גבוהה

עריכה: הרב גבריאל כהן
כתיבה: הרב אפריים שרביט
פ. מלכה
ר. בן חיים
י. שיינין
הקלדה: א. בן סניור
ת. ז'טלני

גרפיקה ועימוד: ג. מנחם

בין
המצרים

תוכן הענינים:

4..... אל המורים

5..... הלכות ומנהגים בימי בין המצרים

6..... בין המצרים ימי צער ואבלות על החורבן

12..... הקינות

14..... חידות לשוניות

17..... כל רודפיה השיגוהו בין המצרים

19..... מאורעות ואישים בזמן החורבן

29..... הכותל המערבי

30..... זכר לחורבן

32..... הכמיהה לגאולה

כל הזכויות שמורות למרפ"ד בני ספר שע"י מרכז מעיין החינוך התנ"כי סניף 02-458734

בית המצרים

אל המורים,

תקופת בין המצרים, תקופה קשה לעם ישראל בה ארעו צרות רבות ואף חרב בית מקדשנו.

אם בית ראשון חרב על ג' עברות בהם נאמר "יהרג ואל יעבור" הרי בית שני שישבו ועסקו בתורה ובמצוות על מה נחרב? חז"ל אומרים על קמצא ובר קמצא חרבה ירושלים - שנאת חינם.

מורים יקרים, בימים אלו עלינו לעקור שינאת חינם מליבנו ולהרבות באהבת חינם, בין מורה למורה ובין תלמיד לתלמיד ובכך נזכה לגאולה השלימה.

בחוברת זו המוגשת בפניכם בחרנו לעסוק במספר נושאים, שבהם ניתן להמחיש לתלמידנו את אשר עבר על עם ישראל בחורבן הבית - מחד, ואת כמיהתו של עם ישראל לגאולה מאידך.

כמו כן הושם דגש על מקומו של זכרון המקדש בהיבטיו השונים, בחייו של כל יהודי.

בברכה,

צוות המרפ"ד

גבריאל כהן
מנהל המרפ"ד

הלכות ומנהגים בימי בין המצרים

מנהגי אבלות

א. מי"ז בתמוז עד לאחר ט' באב:

- נהגו להזהר שלא לברך ברכת שהחינו על פרי חדש ועל בגד חדש.
- ובשבתות מותר, פרט לשבת חזון שבה אסור.
- אסור לרקוד אפילו בלי נגינה.
- אין לשמוע שירים בליווי נגינה (אפילו דרך טייפ, דיסק וכו')

ב. מר"ח אב עד י' באב:

- אין אוכלים בשר, ואין שותים יין ובשבת ור"ח עצמו מותר.
- לא נושאים אישה.
- אסור לתפור לגזור ולסרוג בגדים חדשים.
- אסור לקנות בגדים חדשים ונעליים חדשות.

ג. בשבוע שחל בו תשעה באב:

- אסור לכבס וכן אסור ללבוש בגדים שכובסו לפני השבוע שחל בו.
- אסור להסתפר.
- יש להמנע מרחיצת כל הגוף במים חמים.
- אם חל תשעה באב בשבת ונדחה, מותר ללבוש בגדים מכובסים בכל השבוע שלפניו.

ד. תשעה באב:

- אסור לאכול ולשתות.
- אסור לרחוץ במים אפילו מקצת גופו.
- אסור לסוך בשמן אפילו מקצת גופו.
- במקום הצורך, יטול ידיו עד מקום חיבור האצבעות לכף היד.
- אסור לנעול סנדל/נעל של עור.
- אסור ללמוד תורה כי מביא לידי שמחה.
- אין לשאול לשלום חברו.
- אין לטייל, שלא יבוא לידי קלות ראש.

בין המצרים - ימי צער ואבלות על החורבן

"ימי בין המצרים" מי"ז בתמוז עד תשעה באב, ימי צער ואבלות על חורבן שני בתי מקדש.

הקדמה

העמודים הבאים עוסקים בנושא "הצער" על היבטיו השונים.

- א. הגדרת המושג צער, הבעות צער.
- ב. ביטויי לשון וניבים הקשורים לצער.
- ג. חובת הצער והאבל בימי בין המצרים, קינות לתשעה באב.

בחלק הראשון:

הגדרת המושג "צער" ע"פ מאמר חז"ל הקשור לימים אלו. ההגדרה מבטאת את המונח הלשוני המדויק. כמו"כ ההגדרה מסבירה את הביטוי הרגשי והמעשי. הבעות הצער שונות - שילוב פסוקים מהמקראות בהם מתארים התנהגות האדם בעת צרה.

בחלק השני:

ביטויי צער שונים, שיבוצם בקטע או במשפט. ניבים וצירופי לשון הקשורים לנושא "צער", מקורם ושימושם היומיומי.

בחלק השלישי:

חובת הצער בימים אלו. מקצת קינות לתשעה באב. תאור הצער בדרך הקינה בתקופות שונות וכן מדרשי חז"ל בנושא.

חלק א'

"אלה אזכרה ואשפכה" (תהילים מ"ב)

חכמינו זכרונם לברכה הורו לנו במאמרם הכתוב במסכת תענית כ"א: "משנכנס אב ממעטין בשמחה"

"משנכנס חודש אב ממעטין בשמחה, והיינו שאין שמחים כלל, ובחודש זה אין מזלם של ישראל טוב, לכן מי שיש לו דין עם גוי ישתמט ממנו בחודש זה - כל החודש. ואם אי אפשר לו להשתמט כל החודש לפחות עד יעבור תשעה באב, ולפי שאסור לשמוח בימים אלו - אסור לעשות שום דבר המביא לידי שמחה".

(ספר התודעה)

עבודה:

1. "משנכנס אב" - מהו הזמן המדויק לאבלות על חורבן ביהמ"ק? מהו הדגש "משנכנס אב"?

2. "ממעטין בשמחה" - הסבירו כיצד מתנהגים ב"מעט שמחה".

3. האם מוכר לכם מאמר חז"ל שמשמעותו הפוכה? מהו?

כתבו, מדוע לדעתכם אדם עצוב?

1.

2.

3.

אדם עצוב על אובדן משהו יקר בעל ערך
אדם עצוב כאשר נפגע בנפשו או בגופו (או בממונו).

בית המצרים

עבודה

קראו את המשפטים הבאים.

1. יוסף מאושפז בבית החולים. רגלו הימנית נשברה. כל גופו חבול ומעיניו נשקפות תוגה וצער.
2. כתם מים גדול ועכור כיסה את תמונתו המרהיבה של מיכאל. מיכאל השקיע מאמץ רב והצטער עד מאוד. חבל!
3. "עד השמים יגיע המגדל" אמר יוסי לעצמו שעה ששיחק בקוביות ההרכבה. בא אחיו יונתן, בעט קצת ו...טרח! המגדל מפורק על הרצפה. יוסי הקטן בכה ובכה ... !
4. חיים נשאר "בעירום ובחוסר כל" כאשר הממשלה הרוסית לקחה ממנו את כל כספו ורכושו.
5. המורה יצחק נעדר מבית הספר מספר ימים משום שהתאבל על מות אביו.

המשפטים שקראתם מספרים על מקרים שגרמו לאנשים צער ועצבות. הסיבה שבגללן האנשים הצטערו ונעצבו - שונה .

כתבו את הסיבות לצערם של אנשים

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

מי הם האנשים ה"מצטערים"??!

- האם האנשים שמצטערים הם רק מבוגרים? _____
- האם גם ל'קטנים' יש צער? _____
- האם הצער קשור לגיל? _____

צער הוא רגש כאשר כואבים או דואגים

דרכם של אנשים להתקשר, למי?

למשפחה - כמו אבא, אמא, ילדים וכו'

למקום - כמו ארץ, עיר ושכונה

לחפצים דוממים - דוגמת 'מזכרות' שונות, אלבומי תמונות ועוד.

הקשר לדברים אלו גורם אחיזה ובטחון. כאשר ניתק הקשר נגרם 'קרע',

והקרע כואב כמו חתך בגוף.

לכן, הכאב לא קשור לגיל - הילד הקטן קשור למשחקיו וצעצועיו,

ומבוגר קשור לדברים החשובים לו.

"משנכנס אב ממעטין בשמחה"

בית המקדש נשרף, נקרע הקשר החזק בין ה' לעם ישראל

כתבו איך התנהגויות אופיניות לאדם בזמן 'צער'?

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

לפניכם פסוקים המדברים על צער, סמנו את המילים המביעות את הצער:

- "על נהרות בבל, שם ישבנו גם בכינו..." (תהילים קל"ז)
- "עיני עיני יורדה מים" (איכה א')
- "ויקרע מרדכי את בגדיו וילבש שק ואפר" (אסתר ד')
- "קרעו בגדיכם וחגרו שקים וספדו לבני אבנר" (שמואל ב' ג')
- "ויזעק זעקה גדולה ומרה" (אסתר ד')
- "והעליתי על כל מתניים שק ועל כל ראש קרחה" (עמוס ח')
- "כי מרוב שיחי וכעסי דברתי" (שמואל א' א')
- "ויחר אף בלק אל בלעם ויספק את כפיו" (במדבר כ"ד)
- "ספקו עליך כפיים כל עוברי דרך" (איכה ב')
- "כלו בדמעות עיני חמרמרו מעי נשפך לארץ כבדי" (איכה ב')
- "בלה בשרי ועורי שיבר עצמותי" (איכה ג')
- "ורוח נכאה תיבש גרם" (משלי י"ז)
- "כאבל אם קודם שחותי" (תהילים ל"ה)
- "וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלושת ימים" (אסתר ד')

לסיכום:

הצער גורם לאדם: בכי, שברון לב, הרגשת חולי, עצבות, מיעוט אכילה ושתייה, ספיקת כף, הרכנת ראש, כפיפות, זעקות שבר, הסתגרות.

חלק ב'

ניבים ופתגמים

לפניכם ניבים הקשורים לנושא ה"צער".
הקיפו בעיגול את ההסבר הנכון:

"באו מים עד נפש"

- א. המים הגיעו עד לצוואר.
- ב. אדם שאין לו צרות כלומר, נקי מסבל וצרות.
- ג. הצרה הגיעה לשיא ואי אפשר לסבול יותר.

"הלך מדחי אל דחי"

- א. צרה רודפת צרה, מכישלון לכישלון.
- ב. עבר מעיר לעיר.
- ג. לא קיבל תשובה חיובית.

"שבעה מדורי גיהנום"

- א. חדרי הגיהנום.
- ב. צרות רבות וקשות.
- ג. שארית הפליטה

"נהפך עליו הגלגל"

- א. כדור נזרק לעברו.
- ב. נשבר גלגל מהאופניים.
- ג. ירד מגדולתו, המצב השתנה לרעתו.

"נפלה עטרת ראשנו"

- א. קריאה לפטירת ראש המשפחה או אדם גדול.
- ב. הכיפה נפלה על הרצפה.
- ג. עשו לו קרחת.

"אין אונים"

- א. לא עונים לקראתו.
- ב. חזק, בעל כוח.
- ג. חולשה, חוסר כוח ויכולת לעזור לעצמו או לאחרים.

כתבו משפטים ושבצו בהם ניבים הנזכרים למעלה.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

בית המצרים

השלימו את הביטוי ע"פ הסברו.

עגמת _____
ביטוי לצער

שבר _____
כינו לאדם שבור ורצוץ

דאבון _____
ביטוי לכאב

דמעות _____
בכה הרבה

מורת _____
רומז ומרירות

שומן _____
קול זעקה וחרדה

אח ל _____
שותף לסבל

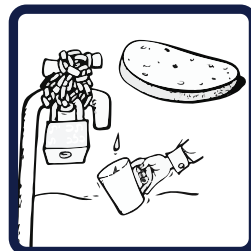
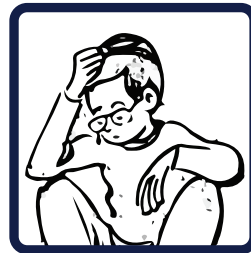
התאימו את הניב לציור.

"לחם צר ומים לחץ"

"נפלו פניו"

"נעשה בשרו חידודין חידודין"

"געה בבכי"

חלק ג'

אמר ירמיהו לישראל:

"אילו זכיתם הייתם יושבים בירושלים ואומרים שירים ומזמורים לפני הקב"ה, עכשיו שלא זכיתם הרי אתם גולים לבבל וקוראים קינה ונהי". (איכה רבה)
הגענו שוב לימי "בין המצרים" ועדין בן דוד לא בא.
שוב אנו יושבים ומתאבלים על חורבן בית המקדש וגלות עמנו, כל דור שלא נבנה בימיו כאילו נחרב בימיו.

לא זכינו לגאולה, ומשום כך חובה עלינו להתאבל, להצטער ולקונן.
ואילו זכינו היינו מרבים בשירים ומזמורים לבורא עולמים.

קינות רבות נתחברו ע"י גדולי עמנו בענין החורבן, הקינות מלאות בתוכן ומדרשים המעוררים את הלבבות.
ארבעים וחמש קינות נכתבו בספרי הקינות.

"כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בנחמתה" (תענית)

החתם סופר :

מדוע נאמר בלשון הווה "זוכה" ולא נאמר על העתיד ש"יזכה"?
תשעה באב נקרא מועד ואפילו אין אומרים ביום זה תחנון- האומנם!?!
מאוד מתמיה, הלוא תשעה באב הוא היום שנשרף בית המקדש הראשון והשני!?!
שימו לב! כבר אלפיים שנה בערך, מאז החורבן ואנחנו לא שוכחים אלא להפך, מתאבלים ומקוננים על שריפת בית המקדש.
ההלכה קובעת: גזירה על המת שישכח מהלב ואילו על החי אין מקבלים תנחומין.
כך היא ירושלים, כך הוא המקדש!

זכר המקדש חי בתוכנו וככל שאנחנו אבלים יותר, אנחנו מעידים על עצמנו שאפילו אחרי כ"כ הרבה זמן איננו שוכחים. גם בזמן שמחה אנחנו מזכירים משהוא מהחורבן. לכן, נאמר בלשון "זוכה"- זוכה בנחמתה, לשון הווה מפני שהאבלות על החורבן כל רגע היא נחמה, שהדבר חי בקרבנו "חדש ימינו כקדם".

(ע"פ דרשות החתם סופר)

בית המצרים

אליכם עדה נאמנה אשאל מכם טענה

מה נשתנה יום זה מכל השנה?
מדוע ביום פסח מתפללים בקול ערב
עתה בעוונותינו אבלים ונאנחים?
כי אמונים עלי תולע הרג שר טבחים
יום מר כלענה היתה לעדה נאמנה

מה נשתנה יום זה מכל השנה?
מדוע ביום פסח כל ישראל שמחים
עתה בעוונותינו קול יללה כעורב?
כי עיר הקדש נשחתה ברמחים ובחרב
איכה היתה כאלמנה העיר הנאמנה

מה נשתנה יום זה מכל השנה?
מדוע בזמן קדמון ניינו ראש לאומים
עתה בעוונותינו תחת כל העמים
גרושים ועגומים ביד אנשי דמים?
עד מתי אנה רבתי עם כאלמנה?

מה נשתנה יום זה מכל השנה?
מדוע בזמן קדמון שבטי ישורון שרים
עתה בעוונותינו נטושים ביד זרים
ובני מואב והגרים להשמיד ולהחרים
לו נזמת בכל שנה לעם קטני אמנה

"יכבה נרי"

על היכלי חבלי כנחש נושך
ולשממות ציון אשב בחושך
יכבה נרי יום בו מאורי הועם,
יום החריב ערי, עירי היא רבתי עם
יום זעם ורעם, היום ההוא יהי חושך.

שומם בחיל, אשב על נאוה נווה:
תמיד אוחיל, עד בוא נגיד ומצווה
יום יום נקוה לאור והנה חושך
רפדתי ואני בחשך את יצועי
נהי ואני הלא הם שעשעועי
כי אל שם מסעי ואל נתיבותי חשך

אל אדרי נאור ישלח מזור למזורי
הוא יוצר אור כקדם יאיר אורייהל נרי לאורו אלך חשך.

(ר' ישראל נאג'רה)

משחק מילים

לפניכם שלושה טורים עליכם לשבץ את המילים בכל שורה לפי ההגדרות שמופיעות למטה. כתבו מילה בת ארבע אותיות בטור הראשון, הורידו ממנה אות. שנו את הסדר אם צריך וכתבו מילה בת שלוש אותיות בטור השני לפי ההגדרה. אח"כ הורידו ממנה אות, שנו את הסדר אם צריך וכתבו מילה בת שני אותיות בטור השלישי בהתאם להגדרה. כל אות שירדה מהטור הראשון תכתב באותה שורה מימין כל אות שירדה מהטור השני תכתב באותה שורה משמאל.

דוגמא:

א	אשפה	שפה	שה	פ
---	------	-----	----	---

1. ערימת פסולת, זבל. 2. לשון בני אדם. 3. בן הכבשה או העז.

הגדרות:

- מגילה שקוראים בתשעה באב.
- יותר מכל.
- כך, כמו כן.
- צמח תבלין.
- זמר ורון.
- מתנה.
- הממלכה שהחריבה את ביהמ"ק השני.
- שיח בושם מסימני הקטורת.
- ההיפך ממתוק.
- שמחה, ששון.
- ירק חריף מאוד.
- געית הפרה.
- שלם גמור.
- שעות החושך.
- לעצמי.
- ההיפך ממוות.
- הים שלי.
- מילת שאלה.
- שום דבר.
- נוכח, לעומת.
- לעצמו.

	1.	2.	3.
	4.	5.	6.
	7.	8.	9.
	10.	11.	12.
	13.	14.	15.
	16.	17.	18.
	19.	20.	21.

- כתבו את הפסוק שהתקבל בטורים שמימין ומשמאל.
- השלימו את הפסוק:

בית המצרים

מדרג - אות

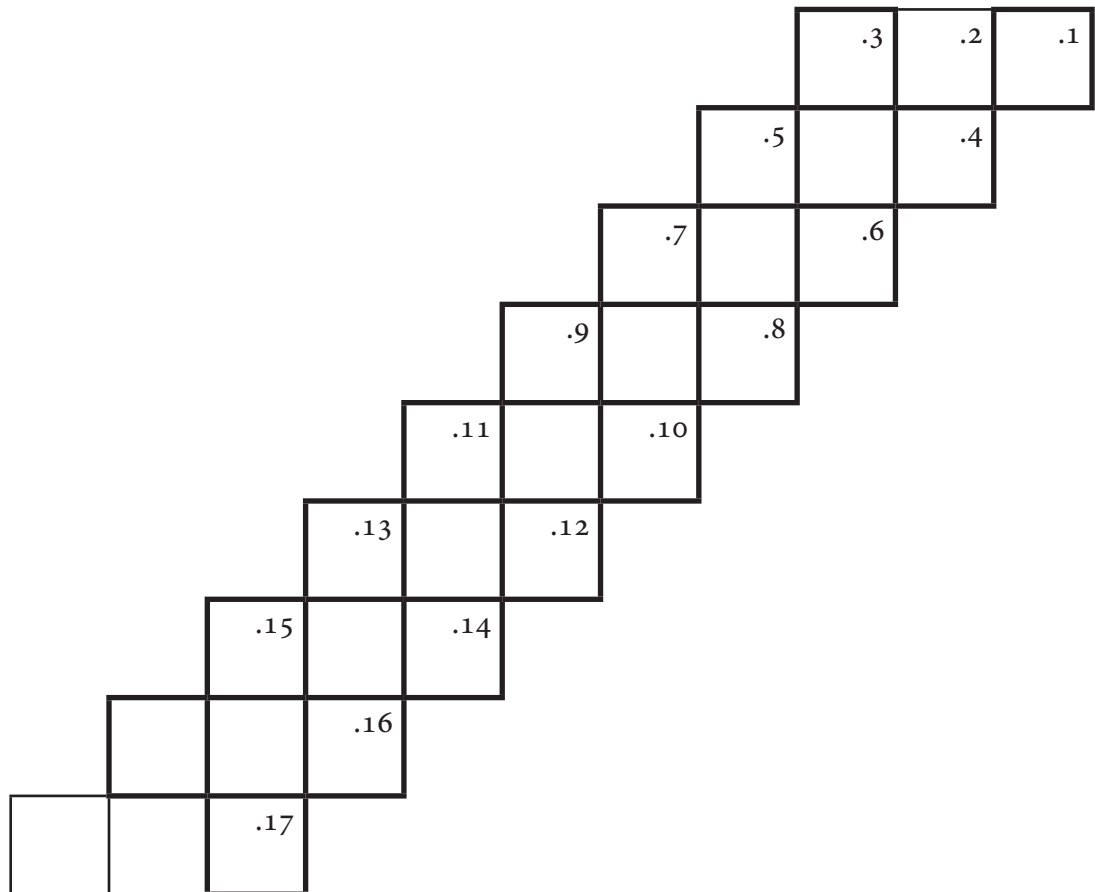
כתבו את המילים בתשבץ מימין לשמאל מלמעלה למטה בהתאם להגדרות.

מימין לשמאל:

1. מושל העומד בראש העם.
4. גמרא, פירוש, תוספות בראשי תיבות.
6. "אבי יושב אוהל ומקנה". (בראשית ד')
8. " _____ דודי לקראת כלה" (תפילת שבת)
10. השלימו: "ואם שרה הבת תשעים שנה _____" (בראשית יז)
12. אומות מאוחדות בראשי תיבות.
14. ישועה, עזרה בעת צרה.
16. כגון, לדוגמא.
17. השלימו: "היום _____ עולם היום יעמיד במשפט" (תפילת ר"ה)

מלמעלה למטה:

2. מידת נוזלים בביהמ"ק
3. כמו, בהתאם.
5. עולם.
7. הכוכבים הקרובים לירח.
11. כאב, צרה.
13. גרר
15. העם שלה.

בשני צידי המדרגות תגלו מושגים הקשורים לימים אלו:

1. _____
2. _____

סוד הפסוק

כתבו את המילה המתאימה להגדרה במשבצות שמלמטה. אחרי הפתרון כתבו את האותיות שהתקבלו לפי הסדר בשורה שמתחתן ותקבלו פסוק מתאים לימים אלו.

תוספת	קיים, נמצא	זלזול, לעג	משבעת עמי הארץ	כינוי בעבר לבננה	בית הצפור	סיומת רבים נקבה

נמלטו	בתוכו	מטייל	אות	שייך לי	געית פרה	יבשה בים	מאירה ביום	אבי השופט שמגר	אות

בתוכי	היה בדממה	מלמד בחיידר	מילת שאלה	מסימני הקטורת, בושם	ההיפך מזכויות

אות	בן החמור	מ.ל.א. עתיד נסתר	אות	בן	2/3 מכדור הארץ	מילת צער	לדה ברבים

מרח משחה	נמצא, יש	תבואה	חוב ברבים	שם ד'

כתבו את הפסוק:

(זכריה ח')

"כל רודפיה השיגוה בין המצרים"

שלושת השבועות שבין שבעה עשר בתמוז לתשעה באב נקראים "ימי בין המצרים" על שם הכתוב במגילת איכה "כל רודפיה השיגוה בין המצרים". ימים אלו הם ימי צרה אשר רעות רבות פקדו את עם ישראל בהם. חמש פורענויות ארעו בי"ז בתמוז וחמש בתשעה באב, רמז לזה בשם: בין המצרים - בין חמש צרות, חמש מכאן וחמש מכאן.

חמישה דברים ארעו בשבעה עשר בתמוז:

א. **נשתברו הלוחות** - כמפורש בפרשת כי תשא (שמות ל"ב) לאחר שירד משה רבנו מהר סיני וראה את מעשה העגל "ויחר אף משה וישלך מידיו את הלוחות וישבר אותם".

ב. **בוטל התמיד** - בזמן בית ראשון פרצו האויבים לתוך ירושלים, אך להיכל ה' לא יכלו להכנס כי התבצרו בו הכהנים והמשיכו לעבוד את עבודות ד'. אך בי"ז בתמוז הפסיקו להקריב את קרבן התמיד, שכבר לא מצאו הכהנים כבשים להקרבה.

ג. **הובקעה החומה** - זמן בית שני נבקעה חומת ירושלים וטיטוס וחיילותיו פרצו לעיר. בבית ראשון נבקעה החומה בט' בתמוז לאחר מצור שנמשך שלוש וחצי שנים. יש אומרים שגם בבית ראשון נבקעה החומה בי"ז בתמוז אלא שמרוב צרות האומות נתבלבלו להם החשבונות.

ד. **שרף אפוסטמוס הרשע את התורה** - על מאורע זה אין יודעים פרטים מן המקורות, אך בספר יוסף בן מתתיהו מסופר על שודדים שהתנפלו על שירה של אחד מעבדי הקיסר, ושדדו את כולה. האשמה נפלה על יושבי הכפרים הסמוכים כי לא רדפו אחרי השודדים לתופסם, ואחד מאנשי הצבא תפס את ספר התורה הקדוש, קרע אותו והשליכו אל האש.

ה. **הועמד צלם בהיכל** - יש מפרשים שגם זה מעשה אפוסטמוס הרשע. יש אומרים שהכוונה לצלם שעשה מנשה המלך והעמידו בהיכל בי"ז בתמוז.

בי"ז בתמוז שלח נח את היונה מן התיבה לראות הקלו המים מעל פני הארץ, "ולא מצאה היונה מנוח לכף רגלה" (בראשית ח') וזהו רמז לכנסת ישראל שנמשלה ליונה, שלא מצאה מנוח מן הצרות ביום קשה זה - י"ז בתמוז.

בין המצרים

חמישה דברים ארעו בתשעה באב:

א. נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ ישראל - לאחר חטא המרגלים במדבר נגזר על אותו הדור "במדבר הזה יתמו ושם ימותו" (במדבר י"ד) שכל הדור לא יזכה להכנס לארץ ישראל.

ב. חרב בית המקדש הראשון - בית המקדש הראשון נבנה ע"י שלמה המלך ועמד על תילו במשך 410 שנה. בשנת ג' אלפים של"ח, בימי צדקיהו מלך יהודה חרב בית המקדש הראשון. שנים רבות קודם לכן הזהיר ירמיהו הנביא את העם מפני העתיד הנורא הצפוי להם אם לא יחזרו בתשובה. אך העם ומנהיגיו היו שטופים בחטאים חמורים: עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים. ואמנם כל הנוראות אשר ניבא ירמיהו הנביא באו על ישראל.

ג. חרב בית המקדש השני - בית המקדש השני נבנה ע"י עזרא ונחמיה שהעלו את רוב העם מגלות בבל והחלו בבניית הבית בשנת ג' אלפים תתכ"ח בימי רבי יוחנן בן זכאי, 490 שנה לאחר חורבן בית ראשון, נחרב בית המקדש השני. לאחר שהרומאים שמו מצור על ירושלים עמדו החכמים שבאותו הדור ואמרו נעשה שלום עם הרומאים שאין אנו יכולים לעמוד בפני חילותיהם, אך הבריונים והקנאים שביניהם לא הניחו אותם ורצו להלחם ברומאים. הם אף שרפו את מחסני המזון כדי להכריח את העם לצאת להילחם. הרעב הלך וגבר והרומאים הצליחו להבקיע את חומת ירושלים ולאחר שלושה שבועות בתשעה באב הצליחו אף להחריב את בית מקדשנו.

ד. נלכדה ביתר - לאחר חורבן בית שני עדיין היתה קימת ביתר, והיא עיר גדולה וחשובה בישראל ולא הצליח האויב לכבשה. לאחר 52 שנה בתשעה באב נלכדה גם ביתר בידי האויבים ונהרגו אלפים ורבבות מאנשיה.

ה. נחרשה ירושלים - לאחר חורבן בית שני חרש טורנוסרופוס הרשע את היכל ד' וסביבותיו, ככתוב "ציון שדה תחרש" (מיכה ג').

יום חייב

גם בדורות שלאחר החורבן מצאו את אבותינו צרות רבות ורעות ביום המור והנמחר הזה - ביום תשעה באב. הוא שאמרו חכמים: "מגלגלין זכות ליום זכאי וחובה ליום חייב", (תענית כ"ט)

בית המצרים

מאורעות ואנשים בזמן החורבן

אש! שריפה! זעקה מחרידה וקורעת לב פרצה מליבם המורתח של תושבי ירושלים. לשונות האש האדומות המשתלבות בגוון הכחול והצהוב מהרו פנימה אל הקודש והתערבו בקולות האימים והצעקות הנואשות. בסך הכל לפיד אחד נפל והתלקח, ליחך עמוד ממזרח עמוד ממערב ועד מהרה אחזה האש בכל פינות הבית. לא היה טעם ואפשרות לחסום את דרכן של הלהבות ה"מתלהבות". דם רב נשפך כמים. מאובנים חסרי אונים עמדו כל הגיבורים והריחו בכבדות את עשן השריפה וקירות הבית החרוך. עיניהם הוזילו דמעות צער ויגון על אובדן בית ה'.

עבודה:

1. תנו כותרת לסיפור.
2. האם ידוע לכם אנשים הקשורים ומעורבים במאורעות החורבן?

הבה נתבונן:

עם ישראל חטא, עבד לאלילים ועבודה זרה. שלח ה' נביאים שיוכיחו אותם ויחזירו אותם בתשובה. התראות רבות התרה הקב"ה בבני ישראל. אך עם ישראל בגאוותו דחה התוכחה עד שלא היתה ברירה והקב"ה נאלץ היה להכות את עמו.
וכי לא כך הבטיח ה'!?

עבודה:

עיינו בחומש ויקרא פרשת בחוקותי פרק כ"ו בחומש דברים פרשת כי-תבוא פרק כ"ח מפסוק יד' עד סוף הפרק.

- כתבו בקיצור, מהי הסיבה לחורבן וגלות?
- איזה עונשים יביא הקב"ה על ישראל?

בית המצרים

כל הזכויות שמורות למרפ"ד בני ספר שע"י מרכז העיון החינוך התנ"כי. ס"ל: 02-4587734

כיון שיצא ירמיהו מירושלים, ירד מלאך מן השמים ונתן רגליו על חומות ירושלים ופרצן.

קרא ואמר: "יבואו השונאים ויכנסו לבית שאדונו אינו בתוכו, ויבזו אותו ויחריבוהו, ויכנסו לכרם שהשומר הניחו והלך לו, ויקצצו את גפניו, שלא תהיו משתבחים ואומרים: "אתם כבשתם אותה- קריה כבושה כבשתם, עם הרוג הרגתם בית שרוף שרפתם".

(פסיקתא רבה)

עבודה

1. מה למדתם מדברי המדרש?

2. חז"ל אמרו:

"כל המיצר לישראל נעשה ראש" (סנהדרין)
 וההסבר: "כל המיצר" - מי שעושה צרות לישראל- לעם ישראל
 "נעשה ראש" - מתעלה, מתנשא.

ועוד אמרו חז"ל: "אין הקב"ה מוסר עמו ביד אומה שפלה"

הסבירו מה הקשר בין שני מאמרי חז"ל אילו?

מה מלמדים אותנו שני מאמרים אילו על כוחם של הגויים?

האם ידוע לכם מיהם הממלכות שפגעו בעמנו?

מיהו נבוכדנצר?

אמרו חז"ל: נבוכדנצר מלך מסוף העולם ועד סופו ואפילו בעופות משל שאפילו עוף לא היה יכול לפתוח את פיו חוץ מרשותו.
(פרקי דרבי אליעזר י"א)

שמונה עשרה שנה היתה בת קול יוצאת בארמונו של נבוכדנצר וקוראת לו:

"עבד רע, נבוכדנצר, עלה לירושלים והחרב את בית ה' שאין בניו שומעים לו". אבל נבוכדנצר פחד ולא עלה שמא יעשה לו הקב"ה כמו שעשה לסנחריב מלך אשור.

בינתיים מלך יהודה סרב למרותו ולא העלה לו את המיסים הנדרשים. התמלא נבוכדנצר כעס והחליט לעלות עם חייליו ולפגוע בירושלים. ניסה נבוכדנצר לבחון בקסמיו האם יצליח דרכו לירושלים, מה עשה? לקח את קשתו וירה בה חץ לכיוון רומי וקרא: **"חץ תשועה ברומי"** אבל הקשת נהפכה והחץ חזר. עשה כך לכיוון מצרים ושוב נהפכה הקשת, עשה כך לכיוון ירושלים וקרא: **"חץ תשועה בירושלים"** והחץ רץ במהירות ולא חזר.

עוד קסם ניסה נבוכדנצר: לקח זרעים ביזו ושתל אותם בשלוש חלקות. שתי החלקות של רומי ומצרים לא צמחו ואילו החלקה של ירושלים צמחה ועלתה. הבין נבוכדנצר את האות משמים: **"ירושלים תפול כפרי בשל"** אך עדין נבוכדנצר מתמהמה ולא עולה לירושלים. הקסם השלישי והאחרון השפיע עליו לעלות לירושלים. נבוכדנצר הדליק נר בשביל רומי ומצרים אבל הרוח כיבתה את האור. העלה נר נוסף בשביל יהודה והרוח ליבתה והרימה את האש. התחזק נבוכדנצר בליבו אסף את חייליו ומיהר לעלות לירושלים להלחם בתושביה. ירושלים כבר היתה מוכנה ומזומנה שנבוכדנצר יכנס בה.

עבודה

1. מדוע לא מיהר נבוכדנצר לעלות לירושלים?

2. כמה זמן קראה בת קול משמים לנבוכדנצר ומה אמרה לו?

3. באיזה שם קראה בת קול לנבוכדנצר?

4. שלושת הקסמים מהווים דימוי לנפילת ירושלים - כיצד?

איך נפלה ירושלים?

בשנה התשיעית למלך צדקיהו- בעשרה בטבת באו הבבלים ושמנו מצור על חומות ירושלים. במשך שנה וחצי עמדה העיר במצור והרעב גבר מיום ליום עד אשר הצליחו הבבלים לבקוע השערים ולהכנס פנימה. כארבעה שבועות, מט' בתמוז עד ט' באב השתוללו הבבלים בחוצות ירושלים ולא שקטו עד שהצליחו לשרוף את בית המקדש.

אמר רבא: משא שלוש מאות פרדות קרדומות של ברזל שולט בברזל שלח לו נבוכדנצר לנבוזרדן (עבדו) וכולם בלעם שער אחד של ירושלים. ביקש לחזור אמר: "מתירא אני שלא יעשו בי כמו שעשו בסנחריב". יצאה בת קול ואמרה: "קופץ בן קופץ, נבוזרדן - קפוץ! שהגיע זמנו של המקדש ליחרב ושל ההיכל להשרף!" נשתייר לו קרדום אחד בא והכה בקופו ונפתח. היה הורג והולך עד שהגיע להיכל. הדליק בו אש. גבה ההיכל, דרכו בו מן השמים. זחה דעתו של נבוזרדן רב הטבחים. יצאה בת קול ואמרה לו: "עם הרוג הרגת היכל שרוף שרפת, קמח טחון טחנת!"

(ספר התודעה)

עבודה

1. הסבירו בקצרה את דברי המדרש.
2. הסבירו את המשל: "קמח טחון טחנת".
3. באיזה כוח ועוצמה באו נבוכדנצר וחייליו? נמקו.

בשר ודם בנה אותך - בשר ודם חרביך,
 אבל לעתיד לבוא - אני בונה אותך.
 (פסיקתא רבתי)

בית המצרים

ירמיהו הנביא

במשך כמאה שנה שלח ה' את נביאיו, והם הוכיחו את העם וניסו להחזיר אותו בתשובה. ירמיהו היה אחד משלושה נביאים שנתנבאו באותו הדור: ירמיהו בשווקים, צפניה בבתי כנסיות וחולדה אצל הנשים.

ולמה נקרא שמו ירמיהו?

"שבימיו נעשה ירושלים אירמיה"

אירמיה פרושו: חורבה

עוד בראשית ממלכת יהויקים, ציווה ד' את ירמיהו לעשות לו מסורות ומוטות ולשים אותם על צוארו וכך להסתובב בשווקים וברחובות כדי להוכיח לעם שכך תהיה כניעתם לפני בבל. ארבעים שנה הוכיח ירמיהו את עמנו אך העם לא שמע לנבואותיו והעדיף להשען על נביאי השקר. והנה הגיע היום המר בו החלו להתגשם נבואות הפורענות.

מה עשה והיכן היה ירמיה באותו זמן?

ירמיהו חוזר מענתות לאחר שקנה מחנמאל דודו חלקת דשא לפי מצוות ה', פניו מועדות לירושלים, שכן ידע ירמיה שהצרה קרובה ועליו כמנהיג להיות עם העם בעת מצוקה. בסתר ליבו קיווה אולי חזרו העם בתשובה וירושלים נצלה מחורבנה אך כאשר התקרב לעיר נתגלתה לעיניו ירושלים החרבה והשוממה.

עבודה

מדוע ד' ציווה על ירמיה לקנות חלקת שדה בזמן כזה? ומה רואות עיניו?

המון העם, אנשים נשים וטף, ידיהם קשורים בשלשלאות של ברזל מובלים ע"י צבא בבל לגלות, שכ"כ הרבה להזהיר עליה. וירמיהו לא עזבם אלא הלך עמהם לבבל ועודדם. ירמיהו יכול היה לנהוג כרצונו, להיות עם הגולים או לחזור לא"י אך השכינה קבעה: "אם טוב בעיניך ירמיהו, לגלות עם בני ישראל בבבל, כי אז אנוכי ד' אשב ביהודה ואם תאמר לשוב ליהודה והלכתי אני ד' עם בני בבלה" וירמיהו החליט לשוב ליהודה והשכינה נשארה עם העם בגלות.

בית
המצרים

עבודה

1. מי היו נביאי החורבן?
2. למה רומז שמו של ירמיהו?
3. האם ידוע לכם מי חיבר את מגילת איכה, ומתי?

אימתי נאמרה מגילת קינות?
 ר' יהודה אומר בימי יהויקים. ומפרשים: הזכיר כל הרעות העתידות לבוא בלשון עבר כאילו באו כבר. ר' נחמיה אומר לו "וכי בוכין על המת עד שלא ימות" אלא אימתי נאמרה אחר חורבן הבית.

עבודה

עיינו בבראשית פרק ט"ו פסוק י"ב:
"ותרדמה נפלה על אברם והנה אימה חשיכה גדולה נופלת עליו"

1. מה מסביר רש"י על פסוק זה?
2. כמה גלויות עברו עמ"י?
3. מי הן המלכויות ששעבדו את עמ"י?

נאמר בספר דניאל:
"ומלכו רבעיה תהוה תקיפא כפרזלא"
 הסבר: המלכות הרביעית תהיה חזקה כמו ברזל.

4. מי היא המלכות הרביעית?

בית המצרים

רבן יוחנן בן זכאי

"ארבעים שנה קדם חורבן הבית לא היה גורל עולה בימין ולא היה לשון של זהורית מלבין ולא היה נר מערבי דולק והיו דלתות ההיכל נפתחות מאליהן, עד שגער בהן רבן יוחנן בן זכאי ואמר "היכל, היכל, מפני מה את מבעית עצמך?! יודע אני בך שסופך עתיד ליחרב" וכבר נתנבא עליך זכריה בן עדו (זכריה י"א): "פתח לבנין דלתיך ותאכל אש בארזיך"
(יומא ל"ט)

עבודה

1. למה רמזו הדלתות של ההיכל, שנפתחו מאליהן?

 וכיצד מרומז דבר זה בפסוק המוכר?

2. מי המנהיג שגער בהם?

רבן יוחנן היה המנהיג בזמן חורבן בית שני. האדם הגדול אשר בימי מלחמת המפלגות בירושלים דאג לחיזוק התורה לקיום האומה והצלתה מהמשבר המוסרי והמדיני.

השתדל להשפיע על ראשי הבריונים להשלים עם הרומאים. בעוד מועד כאשר ראה שאין שומע לעצתו והרעה קרובה מצא חובה לעצמו לדאוג לשארית ישראל אשר תשרוד אחר החורבן. בעיקר דאג רבן יוחנן להמשך קיום התורה בעם, ועיניו נשואות ליבנה וחכמיה. בדרך עורמה ופקחית הצליח רבן יוחנן לצאת את שערי - ירושלים ולעמוד לפני אספסינוס מלך רומי.

עבודה

1. האם ידוע לכם באיזה דרך הצליח לצאת רבן יוחנן מירושלים?

2. האם ידוע לך מדוע היו צריכים להשתמש בדרך זאת?

לשם מה בא רבן יוחנן למלך רומי?

רבן יוחנן בישר לאספסינוס את הבשורה הגדולה שהוא נעשה מלך ובתוקף תפקידו המלכותי ניסה למונעו מחורבן ירושלים, אבל באותה שעה נגזרה הגזירה שירושלים תחרב ובית המקדש ישרף. "צר לי", אמר אספסינוס, "אין באפשרותי לעזור לך ולעמך, היהודים מרדו ברומאים ועליהם לשאת בתוצאות". אספסינוס ביקש לגמול לרבן יוחנן על הבשורה שהינו מלך. "כל שתבקש, אמלא!" אמר אספסינוס.

שלוש בקשות ביקש ר' יוחנן :

- תן לי יבנה וחכמיה.
- תן לי שושלת של רבן גמליאל.
- תן לי רופאים מומחים לרבי צדוק.

עבודה

1. מה זה "יבנה וחכמיה" ?

2. מדוע ביקש את יבנה וחכמיה ושושלת רבן גמליאל ?

3. מיהו רבי צדוק ? ומה ידוע לך על התנהגותו לפני החורבן ?

4. האם מוכר לכם הניב: "גרוגרת דרבי צדוק" ?

בשעה שהודיע רבן יוחנן לאספסינוס שהינו מלך לא הצליח לנעול את נעלו.

1. האם ידוע לכם הסיפור אודות נעלו של אספסינוס ?

2. מהי העצה שנתן רבן יוחנן למלך ?

אספסינוס נעשה מלך רומי ואילו בנו טיטוס נשאר בירושלים להיות המצביא.

טיטוס

שבועות רבים נמשכה המלחמה על ירושלים. והרעב בעיר הלך וגבר אך עדין עבודת בית המקדש מתנהלת כסדרה. בדרך לא דרך הצליחו כל יום להקריב את קורבן התמיד בוקר וערב. עד יום שבעה עשר בתמוז יום שבו נשברה חומת ירושלים והדרך בפני הרומאים האכזרים היתה פרוצה.

באותו יום לא הצליחו היהודים להשיג 'שה' לקורבן - ובוטל התמיד. אז הרגישו היהודים שהשכינה עוזבת אותם ובית המקדש נופל בידי זרים. טיטוס היה ידוע ברשעותו ובעקשנותו לכבוש את ירושלים ולהכניע את היהודים ולהפוך את היכל ד' לעיי חרבות. היהודים ניסו בשארית כוחם להילחם בטיטוס הרשע, חיילים רבים נפלו מקרב הרומאים. עד תשעה באב התנהלו הקרבות וביום הזה הוכרע גורל הבית. חיל רומי זרק לפיד להיכל וכולו נשרף.

עבודה

1. האם ידוע לכם מה עשה טיטוס לכלי המקדש?

2. האם שמעתם על "שער הניצחון" שנמצא ברומא?

3. האם ידוע לכם על סופו של טיטוס ומדוע?

4. הסבירו את הניב: "יתוש של טיטוס".

במה לא הצליחו לפגוע ?

משכבש אספסינוס את ירושלים חילק ארבע חומותיה לארבעה דוכסים ועלה צד מערב לדוכס ערבי וגזרו מהשמים שלא יחרב צד מערב לעולם.

למה? ששכינה במערב. כולם החריבו את שלהם חוץ מהמצביא שהיה צריך להחריב את צד מערב. שלח מלאך והביאו.

אמר לו: למה לא החרבת את שלך?

אמר לו: חייך (לשון שבועה), לשבחה של מלכות עשיתי, שאילו החרבתי לא היו יודעים הבריות מה החרבת, כעת יראו הבריות ויאמרו: ראו כוחו של אספסינוס מה החריב!

אמר לו אספסינוס: טוב אמרת אך עברת על מצוות המלך ומשום כך תענש.

יעלה אותו האיש על ראש הגג ויפיל עצמו, אם יחיה - וחיה, אם ימות - ימות.

חורבן הבית

תשעה באב הוא יום אבל כבד לעמנו, בו אנו בוכים וצמים על אסון כבד שפקד אותנו, ביום זה נחרבו שני בתי המקדש: בית המקדש הראשון ובית המקדש השני.

בית המקדש הראשון ע"י מי נחרב ?

עיינו :

1. במגילת אסתר פרק ב' פסוקים ה'- ו'

2. בספר מלכים ב' פרק כד' פסוק י'

3. בספר מלכים ב' פרק כה' פסוקים א'- י'

כתבו:

1. מתי החל המצור על ירושלים ?

2. כמה זמן נמשך המצור ?

3. מי נקרא "רב הטבחים" ומדוע ?

4. מי שלח את נבוזרדן לירושלים ?

הכותל המערבי

הכותל המערבי - שריד בית מקדשנו.

כותב ר' משה חגיז:

הכותל נשאר עומד משום שהוא בנוי על היסודות שבנה דוד והבטיח לו הקב"ה שיד אויב לא תשלוט בו.

כותל הדמעות

שבע אבנים ביסודו של הכותל המערבי:

ראשונה - הניח אדם הראשון.

שניה - אברהם אבינו

שלישית - יצחק אבינו

רביעית - יעקב אבינו

חמישית - יוסף הצדיק

שישית - דוד המלך

ושביעית - שלמה המלך

כשחרב בית המקדש ונפלו שלושת כתליו, ניגש איש צבא מן הרומאים להרוס כותל רביעי, הוא הכותל המערבי - מיד נפל מת. ניגש שר הצבא ויבשו כל אברי גופו. אחריו בא טיטוס הרשע בעצמו. יצאה בת קול ואמרה: "רשע בן רשע! פנה לאחוריך, אל תקרב הלום! כל הכתלים מסרתי לידך חוץ מכותל זה!". לא שמע הרשע לבת הקול ונגש אל הכותל והרים עליו כלי נשקו, מיד יבשה ימינו.

אותה שעה ירדו ששה מלאכים מן השמים, ישבו על החומה ונשאו קולם. ודמעותיהם של מלאכי עליון ירדו לתוך הכותל והתערבו באבניו ונתקשו ונתעצמו ולא תמוטנה עוד.

זכר לחורבן

נהוג לשבור כוס בחתונה כדי לזכור את חורבן ירושלים והחתן ואומר:

"אם אשכך ירושלים תשכח ימיני תדבק לשוני לחיקי אם לא אזכרכי אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי"...

מפסוק זה למדים שבזמן שמחה יש לזכור ולהזכיר שהשמחה לא מושלמת כיון שביהמ"ק חרב, וכל עוד ולא נבנה אין שמחה מושלמת.

"אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי" - בכל שמחה צריך להעלות את זכרון ירושלים והמקדש. כמו כן נהוג שאדם הבונה בית חדש או הצובע את ביתו מותיר חלק לא צבוע ולא מסוייד - זכר לחורבן. מתוך שמחת היצירה של הבית החדש, מעלים לזכרון את חורבן הבית. כאשר עורכים שולחן מפואר לסעודה נהוג להשאיר מקום פנוי בלא קערה על מנת לחוש מתוך השמחה את החסרון של שמחה מושלמת ואת החסרון של ביהמ"ק.

מנהגים רבים קבלו עליהם ישראל שהם זכר לחורבן. ע"י כך מתחזק הקשר בין עמ"י לבית המקדש שהוא גורם מקשר בין כנסת ישראל לקב"ה.

שאלות

1. מאין למדים שדוקא בזמן שמחה יש צורך להזכיר את חורבן ירושלים? (צטטו פסוק מתאים)

2. כל עוד ולשכינה אין בית איך יוכל אדם לישב בביתו בשלוה?

איזה מנהג רומז לרעיון זה?

3. האם ידועים לך מנהגים נוספים המזכירים את החורבן?

האבל על החורבן

אגדות חז"ל

שנו רבותינו:

כשחרב הבית בשניה רבו פרושים בישראל, שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין. נטפל להם ר' יהושע,

אמר להם: בני, מפני מה אין אתם אוכלים בשר ואין אתם שותים יין?

אמרו לו: נאכל בשר שממנו מקריבין על גבי המזבח ועכשיו בטל? ונשתה יין שממנו מנסכים על גבי המזבח ועכשיו בטל?

אמר להם: אם כן, לחם לא נאכל, שכבר בטלו מנחות. אפשר בפירות... פרות לא נאכל, שכבר בטלו ביכורים. אפשר בפירות אחרים... מים לא נשתה, שכבר בטל ניסוך המים. שתקו.

אמר להם: בני, בואו ואומר לכם: שלא להתאבל כל-עיקר אי-אפשר, שכבר נגזרה גזרה; ולהתאבל יותר מדי אי-אפשר. שאין גוזרין גזרה על הציבור אלא אם כן רוב הציבור יכולים לעמוד בה.

אלא כך אמרו חכמים:

סד אדם את ביתו בסיד ומשייר בו דבר מועט; עושה אדם כל צרכי סעודה ומשייר בה דבר מועט; ועושה אשה כל תכשיטיה ומשיירת דבר מועט, שנאמר: "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני תדבק לשוני לחיכי וגו'" (תהילים קל"ז).

וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, שנאמר: "שמחו את ירושלים... שישו איתה משוש כל המתאבלים עליה" (ישעיהו ס"ו).

(על פי ספר האגדה, תלמוד בבלי סנהדרין ק"ד)

חורבן וגאולה - הכמיהה לגאולה

פעם אחת היו רבן גמליאל, רבי אלעזר בן עזריה, ר' יהושע ור' עקיבא עולים לירושלים. כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם. כיון שהגיעו להר הבית ראו שועל שיוצא מבית קודש הקודשים, התחילו הם בוכים ור' עקיבא משחק.

אמרו לו: "מפני מה אתה משחק?"

אמר להם: "מפני מה אתם בוכים?"

אמרו לו: "מקום שכתוב בו: 'והזר הקרב יומת'"

עכשיו שועלים ילכו בו ולא נבכה?"

אמר להם: "לכן אני משחק שנאמר: 'ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריהו בן יברכיהו' (ישעיהו ח' ב')

וכי מה עניין אוריה אצל זכריה, והלא אוריה במקדש ראשון וזכריה במקדש שני?
אלא תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה.

באוריה נאמר: "לכן בגללכם ציון שדה תחרש וירושלים עיין תהיה והר הבית לבמות יער" (מיכה ג' י"ב)

בזכריה נאמר: "עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים" (זכריה ח' ד')

עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה הייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה, עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת". ובלשון הזה אמרו לו: "עקיבא נחמתנו! עקיבא נחמתנו!"

מסקנה: אם נבואת הפורענות של אוריה מתקיימת בוודאי שנבואת הנחמה של זכריה תתקיים.

שאלות

1. איזה פסוק רומז לנבואת אוריה?
2. איזה פסוק רומז לנבואת זכריה?
3. איזה פסוק התקיים כבר?
4. איזה פסוק עוד לא התקיים?
5. מהו תוכן הנבואה של זכריה?

בית
המצרים

הצפיה לגאולה

קפוטת השבת של החפץ חיים

כאשר היה החפץ חיים מדבר אודות המשיח, היה מדבר ברצינות עמוקה שכזו. בנעימת בטחון שכזו. עד ששוב לא אפשר למישהו לפקפק אף כחוט השערה בהנחה, שיש להתכונן לקבל במהרה פני גואל ישראל. "אפילו סומא" - היה אומר "אף הוא מסוגל לראות כי אנו שרויים כבר בעקבתא דמשיחא. כל הסימנים מעידים על כך, כבר אין זה רחוק כלל, עוד רגע קט. עדנו בשחיה על פני ים גועש וסוער (הגלות), והרינו קרובים כבר לשפתו. עלינו להיות מוכנים ומזומנים - אף על פי שיתמהמה אחכה לו". מפי האורחים שהיו מבקרים אותו, היה שואל פעמים רבות אם מדברים בעירם על המשיח.

אף הכין לעצמו החפץ חיים קפוטת שבת מיוחדת, כדי לקבל בה פני משיח, ומזמן לזמן היה מתעטף בה ויושב לחכות לו.

שבת היה היום היחיד שבו לא היה מחכה למשיח, שכן עלץ היה ליבו בשבת. ומהי שבת, אם לא יום מימות המשיח - השבת הלא היא מעין עולם הבא.

לפיכך היה שואף שהשבת תמשך לעולם, שיהיה יום שכולו שבת וקדושה ומנוחה לחיי העולמים.

(על פי החפץ חיים / חייו ופעליו)

עדיין אין אנו מוכנים הגה"ק רבי יהושע ליב דיסקין זיע"א

ביתו של הגה"ק רבי יהושע לייב דיסקין זצוק"ל, היה שרוי בחשכה בשעת לילה זו. בבית הרב באותה שעה עמד תלמידו הגאון, רבי זרח ברורמן זצוק"ל, עסוק בלימוד עם רבו.

לפתע נשמע קול צפירת הרכבת, שהתחילה אז לראשונה לנסוע לירושלים. פנה הרב אל תלמידו ושאלו: "מה פשר הצפירה?" ענה רבי זרח, שזוהי צפירת הרכבת החדשה בירושלים.

נתמלא רבי יהושע ליב חרדה, וארשת תוגה פתאומית ירדה על פניו. התחיל גונח מתוך ליבו ואומר: "אהה, כבר מפנים את הדרכים, כבר, כבר, וזמן הגאולה קרוב (הסתמך כנראה על מה שנאמר בפרקי דרבי אליעזר, שקודם ביאת משיח יפנו הדרכים) ועדיין אין אנו מוכנים".

חזר הרב דיסקין ושנה ושילש את דבריו אלה, כשכל עצמותיו מרתתין מאימת יום ה' הגדול והנורא. הוא צדיק הדור מצא את עצמו בלתי מוכן.

(על פי: עמוד אש)

חצות לילה בכותל המערבי הצדיק הנסתר חכם ששון כהן

דרכו של חכם ששון היתה להשכים קום בחצי הלילה ולעסוק בתפילות ובכי על צער השכינה וצערן של ישראל. במשך שנים היה מגיע בלילות ומקונן על חרבן הבית, הוא היה בוכה כל כך עד אשר מי שהיה שומע אותו בבכיותיו היה בוכה יחד עימו, שכן הרגישו בחוש את צער השכינה והאבל

הגדול שיש לו מחורבן הבית כאדם המתאבל על מתו ל"ע.

בהיותו כהן היה מוריד דמעה מיוחדת על החיסרון הגדול של עבודת הכהנים בבית המקדש, והרגישו שמצפה לכך כמו אדם המצפה לדבר יקר אשר כל הדברים האחרים בטלים לעומתו.

בית
המצרים

שלימות הלב ה"חתם סופר"

רבי משה שהיה מבאי ביתו של ה"חתם סופר" מספר: פעם בערב תשעה באב אחה"צ הבחנתי שה"חתם סופר" מסתגר בחדרו, הייתי סקרן לדעת את סיבת התבודדותו, כי הלא ידעתי כי בערב תשעה באב אחה"צ איננו עסוק לא בדבר הלכה ולא בחיבור תשובות לשואלים. העזתי פני והצצתי דרך חור המנעול, ומה נורא המחזה שנגלה לעיני, איש האלוקים יושב ומקונן על חורבן הבית. על ידו מונח ספר, ובידו כוס אשר לתוכה הזיל דמעותיו עד שנתמלאה. ובשעה שישב לאכול את הסעודה המפסקת, לגם מכוס הדמעות. לקיים מה שנאמר: "האכלתם לחם דמעה, ותשקמו בדמעות שלישי".

(ספר זכרון משה)

בית המצרים